

representa l'únic cas en què a Mallorca un bisbe "ha menat vida ermitana en el més pur estil lul·lià" (*ibid.*), fent realitat aquell somni del *Blanquerna*, el de fer retirar un bisbe a vida ermitana (57).

L'amic Amengual es pregunta, per acabar, quina fou la repercussió d'aquesta línia d'espiritualitat lul·liana en la vida dels fidels de curs normal i ens informa que té ja aplegats un cert nombre de testaments, que li permetran de descobrir-ho. Esperem amb candeletes que prest ens pugui posar a les mans el resultat del futur estudi.

Josep Perarnau

El saber i les llengües vernacles a l'època de Lluïl i Eiximenis. Estudis ICREA sobre vernacularització.

Edició de Anna ALBERNI, Lola BADIA, Lluís CIFUENTES, Alexander FIDORA (Textos i Estudis de Cultura Catalana, 170), Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 2012, 404 pp.

"Vernacularització": no sé si qualsevol país d'Europa, però, sí, almenys els del seu Occident, culturalment pastats dins l'antic Imperi Romà i presidits per la llengua llatina fins als principis del segle XIX, han passat per una etapa de 'vernacularització', amb els seus "processos de professionalització i d'institucionalització que caracteritzen la societat medieval" (14). Era massa important la força de la llengua popular (del 'romanç') com perquè la vida cultural de tota una societat es desplegués en la seva totalitat valent-se només del llatí. No crec que hi pugui haver cap dubte que la vida del poble senzill (i del no tan senzill), seguí transmetent els seus coneixements bàsics, que eren els de tota la vida i de totes les concrecions de la vida, de forma 'vernacularitzada': hom seguí transmetent dins la família, sobretot a l'hivern a la vora del foc, els coneixements necessaris per regar els horts, coure el pa, conviure amb els veïns, preparar els àpats, acollir els nadons i enterrar els morts, de viva veu, tenint, però ben clar que aquesta 'viva veu' transmetia nombre de coneixements necessaris per a la continuïtat de les societats.

Suposada l'existència d'aquest gruix bàsic de coneixements teòrics indispensables per a la vida de qualsevol ciutadà, es movia ràpidament en aquells moments del pas del segle XIII al XIV i creixia la quantitat de coneixements nous proporcionats pels recercadors tant en els camps de les ciències de la naturalesa com en el de l'especulació teòrica, amb la consegüent vernacularització, que en el camp de les ciències donarà, per exemple, els coneguts *Regiments de sanitat*, i en el camp de la teoria especulativa, obres com el *Miroir des simples âmes* de Marguerite Porète i més d'un dels opuscles de mestre Arnau de Vilanova com la *Lliçó de Narbona* o l'*Alia Informatio bequinatorum.*, sense oblidar els títols d'alquímia i ciències ocultes, com el *Llibre de puritats*, presentat en aquest mateix llibre pel prof. Sebastià Giralt.

Comprenc que la prof. Michela Pereira s'hagi decidit a aprofitar l'existència d'un moviment actual d'atenció a les 'vernacularitzacions' particulars medievals, tant en la seva singularitat com en llur conjunt, a fi de presentar el 'cas' de Ramon Llull i la seva obra escrita en català, com si hagués estat la reelaboració en llengua catalana de temes ja exposats en la llengua sàvia, pròpia dels que havien seguit estudis universitaris de filosofia i teologia. Dic que comprenc perfectament, i casos com el de la *Logica nova*, obra filosòfica 'vernacularitzada' del llatí al català, li donaria la raó i no seria l'única.

Però si prenem de Llull no pas allò que pot ésser genèric, perquè també es troba en d'altres, ans allò que li és propi i exclusiu, aleshores confesso que no acabo de veure que el nostre gran polígraf pugui ésser col·locat en el camp de les 'vernacularitzacions', perquè l'art és una invenció sense precedent tant en català com en llatí com en àrab, perquè és l'elaboració d'una teologia metafísica, tan acceptable per a un sarraí com per a un cristià. Ací rau justament la 'conversió dels infidels', que havia d'arribar per una presentació dels darrers elements bàsics de tota la realitat o fins i tot de qualsevol explicació racional de l'ésser suprem i de la seva creació.

Si acceptem que aquest és el pinyol bàsic del lul·lisme, sembla que, per coherència, també veurem que la creació intel·lectual bàsica de mestre Ramon Llull no consisteix en cap 'vernacularització', per la senzilla raó que la versió original d'aquella filosofia o teologia és l'oferta en llengua catalana, i que en aquest cas, si de vernacularització es pot parlar, aquesta es trobaria en les possibles traduccions tant en llatí com en àrab.

En canvi, si no m'erro, podria ésser un cas perfecte de 'vernacularització', el text d'Arnau de Vilanova, intítulat *Confessió de Barcelona*, escrit en català pel mateix autor a fi d'informar el rei Jaume II de la seva proposta de preveure que el màxim Anticrist ja hauria començat la seva feina entorn el 1366 i de tota la subsegüent controvèrsia amb els professors de teologia de París i amb els 'thomatiste' fins al darrer d'aquests, fra Martín d'Ateca, ja tocant o dins el 1305. Tothom sap que el *De adventu Anticristi*, escrit el 1297 i presentat al canceller de la Universitat, Pere de Sant Omer, provocà un autèntic tràngol teològic, acabat amb sentència del bisbe, desqualificant l'opuscle arnaldià per 'temerari', i la polèmica amb els professors de la Facultat Teològica de París, i amb els dits 'Thomatistae', tant de Girona com de Marsella i amb l'esmentat Martín de Ateca. La *Confessió de Barcelona*, de juliol del 1305, escrita pel mateix mestre i copiada pel notari, ens permet de conèixer elements de la dita controvèrsia, de més a més, en català, cosa que converteix la *Confessió...* en un autèntic exercici de 'vernacularització'. És veritat que el prof. Mensa evita ficar-se en llibres de teologies, però proporciona els corresponents elements de judici, com les profecies d'altri, en què mestre Arnau recolzava la seva, i la divisió de la història mundial en set etapes, segurament inspirada, si no copiada de Pèire Joan (Petrus Iohannis) Oliu, les sisena i setena de les quals serien presidides per les malvestats de l'Anticrist.

Això no vol dir de cap manera que les pàgines dels professors Pereira i Mestre, no siguin enriquidores en informar sobre l'aportació dels actuals estudiosos de la filosofia medieval en fixar-se en el fenomen de la 'vernacularització i fer-ne l'objectiu de llurs estimulants estudis.

Antoine Calvet ens informa de traduccions a l'occità i al francès de títols alquímics atribuïts durant els segles XIV i XV a mestre Arnau de Vilanova (71-79) i Alejandro Coroleu ens porta a París, a Barcelona i a València en el pas del segle XV al XVI i ens recorda l'activitat editora d'obres de Ramon Llull per obra d'humanistes entre els quals destacava Jacques Lefebvre d'Étaples (71-79); per la seva banda, Xavier Renedo ens regala un menjar exquisit: la teoria de Francesc Eiximenis en el *Dotzè del Crestià* sobre la connexió entre les característiques i valors de la vida civilitzada i les possibilitats que proporciona la vida en ciutat (81-109). Per la seva banda, Lluís Cabré i Montserrat Ferrer, ens desvelen secrets del protohumanisme català sota Joan I i Violant de Bar donant-nos a conèixer alguns dels llibres que els arribaren de la casa reial francesa (217-230); també inclouen notícia de la biblioteca del filòsof i alquimista Guillem Sedacer, que constava de trenta-sis volums, que Joan I rescatà, entre els quals hi havia un mapamundi (226). Jaume Riera i Sans ens ofereix el text català de *Lo breviari de Baracan lo philòsof en regiment d'alberch*, títol abreujat en *Regiment d'alberch* (308-311), traduït de l'àrab o de l'hebreu, després d'haver identificat sota el nom de Baracan, el primitiu de l'autor neopitagòric en grec com el de Brison (Brysson) (304).

A mi personalment les dites importants informacions m'han ajudat a posar-me al dia, també en tema de d'intercanvis entre català i hebreu, que ja no són 'vernacularitzacions'. Així, doncs, Grans Gràcies!

Josep Perarnau

Roser SABANÉS GONZÁLEZ, *Els Concilis ilerdenses de la província eclesiàstica tarraconense a l'Edat Mitjana (546-1460)* (Col·lecció Estudis, 52), Barcelona, Fundació Noguera, 350 pp.

Una tesi doctoral sobre els concilis provincials tarraconenses celebrats a Lleida és necessàriament benvinguda, car una tesi doctoral sempre promet algun creixement de les nostres